

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry
PL 212
00171 Helsinki

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

OM 028:00/2002

24.10.2003

ad 32, 41, 2002
OM 028:00/2002

Leu

Asia: Lausuntopyyntö oikeusministeriölle ihmiskauppaa, paritusta ja prostituutiota koskevasta mietinnöstä (OM 2003:5)

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry pitää työryhmän ehdotuksia ihmiskaupan, parituksen ja prostituution torjumiseksi kannatettavina. Otamme lausunnossamme kantaa muutamiin yksittäisiin kysymyksiin.

Seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoimisen tarve

Ihmiskauppa ja prostituutio ovat yleismaailmallisia ilmiöitä. Mielestämme on tärkeä huomata, että ihmiskaupan uhreja ovat säännönmukaisesti naiset ja lapset, erityisesti tytöt, jotka joutuvat seksuaalisen hyväksikäytön kohteiksi joutuessaan toimimaan prostituutio- ja seksibisneksessä usein vieraassa maassa. Myös Suomi on yksi naiskaupan luvatuista kohdemaista, sillä Länsi- ja Itä-Euroopan välinen elintasokuilu pakottaa monet naiset ja tytöt toimimaan täällä prostituoituina. Tästä syystä katsomme, että naiskaupan osana tapahtuva naisten ja tyttöjen seksuaalinen riistäminen on yksi vakavammista ihmisoikeusongelmista koko Euroopassa. Tähän asiaan on kiinnitetty viime vuosina varsin paljon huomiota lukuisissa kansainvälisissä – Suomeakin koskevissa – asiakirjoissa. Olisimmekin toivoneet, että työryhmä olisi huomattavasti perusteellisemmin tuonut esille kansainvälisen sääntelyn alalla tapahtuneen kehityksen (ks. esim. Ihmisoikeusliiton lausunto oikeusministeriölle tästä asiasta & tuore Turun yliopistossa julkaistu tutkimus: Pärssinen, Venla: Ihmiskauppa rikoksena Suomen lainsäädäntömaisemassa 2003). Ihmiskaupassa on myös selkeitä rasistisia ulottuvuuksia, joita ei ole käsitelty mietinnössä.

Ihmiskauppaan ja naisten ja lasten seksuaaliseen hyväksikäyttämiseen prostituutio- ja seksibisneksessä liittyy lukuisia ongelmia. Tällöin onnistutaan yleensä loukkaamaan näiden henkilöiden keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia, kuten liikkumisvapautta, henkilökohtaista vapautta, koskemattomuutta ja turvallisuutta. Työryhmä tuo ilmi, että prostituutitoimintaa pyörittävät rikollisjärjestöt saattavat turvautua monenlaisiin keinoihin, myös väkivaltaan, jotta he pystyvät pakottamaan naiset ja tytöt jatkamaan prostituoituina toimimista. Toiminnassa on siten piirteitä, joiden takia voidaan puhua nykyaikaisesta *orjuuden* muodosta. Prostituoituna toiminen loukkaa myös räikeästi henkilön omaa ihmisarvoa sekä hänen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Ihmiskauppa ja prostituutiobisnes ovat järjestäytyneen rikollisuuden hallinnassa myös Suomessa. Mietinnössäkkin huomautetaan, että meillä on vain vähän alalla itsenäisesti toimivia prostituoituja. Tämä seikka on mielestämme syytä ottaa huomioon, kun pohditaan seksuaalipalvelujen kriminalisoinnin tarvetta. Baltian maiden liittyessä Euroopan Unioniin paritusrenkaiden toiminta ja esteetön pääsy Suomeen helpottuu entisestään. Tästä syystä prostituution torjumisessa tulisi keskittyä vaikuttamaan *kysyntään*, eli seksipalvelujen ostajien määrän vähentämiseen.

Mielestämme kysyntä ylläpitää ja lisää prostituutiota. Seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoinnilla onnistuttaisiin tosin vaikuttamaan myös siihen, että Suomi ei olisi enää järjestäytyneelle rikollisuudelle yhtä houkutteleva kohdema kuin nykyisin. Tämän lisäksi on selvää, että rangaistusjärjestelmän yleisestävä teho puree tässä asiassa siinä missä muissakin rikoksissa. Tästä syystä onkin varsin oletettavaa, että ainakin osa seksuaalipalvelujen ostajista pidättäytyy teosta, jos ja kun ostamisesta tulee laitonta. Myös Ruotsin kokemusten perusteella on nähtävissä, että kriminalisointi on vähentänyt seksuaalipalvelujen kysyntää. Mielestämme on kuitenkin tärkeää huomata, että kriminalisointi onnistuu vaikuttamaan ihmisten asenteisiin vasta pitkän ajan kuluessa.

On tietysti selvää, että pelkkä kriminalisointi ei onnistu ratkaisemaan kaikkia prostituutioon liittyviä ongelmia. Tästä syystä on tärkeä jatkovalmistelussa selvittää, minkälaisen palvelujen tarpeessa Suomessa toimivat prostituoidut ovat sekä pyrkiä kehittämään heille sopivia tukitoimenpiteitä. Tämän lisäksi on syytä pohtia yleisölle suunnattuja tiedotuskampanjoita sekä esimerkiksi Ruotsin mallin mukaista erityisesti miehille kohdennettua projektia "Köpare av sexuella tjänster".

Lähtökohtana seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoimiselle voidaan mielestämme pitää sitä, että toisen ihmisen ostaminen ei ole hyväksyttävää. Prostituutio ylläpitää sosiaalista ja sukupuolista eriarvoisuutta. Kyseessä ei ole sukupuolineutraali ilmiö, sillä tavallisesti prostitoidut ovat naisia ja ostajat miehiä. Prostituution hyväksyminen aiheuttaa siten yhteiskunnassa vääristynyttä suhtautumista naisiin.

Suomeen tulevat prostitoidut ovat pääasiassa venäläisiä ja virolaisia naisia. Elintasokuilun johdosta prostituoiduilla ei useinkaan ole todellista valinnan vapautta vaan toiminta on pakon sanelemaa. Edellä mainituista syistä pidämme erittäin kyseenalaisena sitä, että prostituutioilmiötä tarkasteltaisiin elinkeinovapauden näkökulmasta. Seksuaalipalvelujen ostaminen on lähes aina toisen ihmisen hädänalaisen ja heikomman aseman törkeää hyväksikäyttöä, vaikka yksittäinen ostaja ei ole tyypillisesti kiinnostunut tästä asiasta. Sen sijaan yhteiskunnan tasolla tällaisen ilmiön ylläpitämistä ei voida pitää millään tavalla hyväksyttävänä. Toiminnan paheksuttavuutta lisää se, että prostituutiossa käytetään hyväksi lähialueiden naisten heikkoa taloudellista asemaa.

Yhteiskunta säätelee monilla tavoilla ihmisten itsemääräämisoikeutta. Kriminalisointi prostituutiokysymyksessä on mielestämme kohdennettava vain ostajiin, ei myyjiin. Prostituoitu toimii usein olosuhteiden pakottamana, jolloin häntä rankaisemalla onnistuttaisiin vain heikentämään hänen muutenkin heikkoa asemaansa. Jotta prostituoituksi ajautumista pystyttäisiin ehkäisemään, on tarpeellista kriminalisoida seksuaalipalvelujen ostaminen, ei vähiten siitä syystä, että ostajilla on suurempi valinnanvapaus kuin myyjillä.

Ostamisen kriminalisoimisella vahvistetaan ihmisen koskemattomuuden suojaa sekä annetaan signaali yhteiskunnan taholta, että ihmistä ei voi ostaa. Rangaistussäännösten tavoitteena on estää heikommassa asemassa olevia ihmisiä ajautumasta prostituutioon ja joutumasta siten seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi. Kriminalisointi auttaisi siten prostituoituja kohentamaan nyt erittäin rajoittuneen henkilökohtaisen vapauden, koskemattomuuden ja liikkumisen suojaa.

Muista ehdotuksista

Pidämme työryhmän ehdottamaa säännöstä törkeästä parituksesta tarpeellisenä. Tarvetta tukee erityisesti se, että luotettavien arvioiden mukaan myös Suomessa paritus on viimeisen kymmenen vuoden sisällä muuttunut aikaisempaa järjestäytyneemmäksi ja suunnitelmalliseksi. Huomattavaa on myös, että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva puitepäättös

edellyttää viiden vuoden enimmäisrangaistusta parituksesta. Mielestämme on hyvä, että mie-tinnössä on huomioitu valtionsisäisen ihmiskaupan mahdollisuus. Lisäksi kannatamme läm-pimästi työryhmän ehdottamaa prostituution markkinoinnin nimenomaista kieltoa.

Eriävät mielipiteet

Mielipide 1: Eriävässä mielipiteessä nro 1 otetaan esille kaksi näkemystä. Ensimmäisen mu-kaan seksin ostamista ei pitäisi kriminalisoida. Olemme tästä täysin eri mieltä. Mielipiteessä huomautetaan esimerkiksi, että rangaistussäännös ei onnistu poistamaan seksuaali-palvelujen ostamista tai paritusta. Jos tällainen perustelu otettaisiin vakavasti, pitäisi kai ri-koslaista poistaa lähes kaikki rangaistussäännökset! Mielestämme seksin ostamisen kriminali-soiminen on tarpeellista ja perusteltua, kuten olemme edellä tuoneet esille.

Toisen näkemyksen mukaan seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoiminen ulotettaisiin vain sellaisiin tilanteisiin, joissa myyjä on ihmiskaupan tai parituksen kohde. Ehdotus on mielestämme sinänsä sympaattinen, mutta säännöstä olisi käytännössä lähes mahdotonta käyttää. Ruotsissa on voimassa niin sanottu täyskielto (seksin ostaminen on kriminalisoitua, myös seksin ostamisen yrittäminen). Tästä huolimatta oikeuskäytännössä on osoittautunut vaikeaksi ratkaista esimerkiksi sitä, missä vaiheessa yrittämisen kynnyks on ylittynyt. Pel-käämme pahoin, että jos Suomessa otettaisiin käyttöön tällainen osittainen kriminalisointi, säännöstä olisi varsin vaikea soveltaa. Milloin ostaja voisi esimerkiksi tietää, onko prostituoi-dulla parittaja?

Mielipide 2: Eriävässä mielipiteessä nro 2 ehdotetaan, että jos seksuaalipalvelujen ostaminen kriminalisoidaan, tulisi myös seksuaalipalvelujen myyminen kriminalisoida. Emme kannata tätä mielipidettä. Prostituutioon ajautuneet henkilöt ovat tavallisesti syrjäytyneitä ja he kärsi-vät prostituution aiheuttamista monista haitoista, kuten päihde- ja mielenterveysongelmista. Myymisen kriminalisointi kohdistuisi syrjäytyneisiin ja heikommassa asemassa oleviin ihmi-siin ja heikentäisi heidän asemaansa entisestään. Tämän lisäksi on huomattava, että seksuaali-palvelujen ostajalla on huomattavasti paremmat mahdollisuudet toimia toisin kuin myyjällä. Tässä eriävässä mielipiteessä ei oteta huomioon tämän hetkistä tietämystä prostituutioon liit-tyvästä rikollisuudesta, prostituoitujen naisten – usein ei-suomalaisten – heikosta asemasta, eikä muistakaan prostituutioon liittyvistä kielteisistä piirteistä. Myynnin kriminalisointi saat-taisi vahvistaa entisestään parittajien valtaa prostituoituihin nähden.

Järjestyslaki

Työryhmä on tyytynyt ehdottamaan, että järjestyslakia muutettaisiin siten, että sieltä poistettaisiin seksuaalipalvelujen ostamista yleisellä paikalla koskeva rangaistussäännös. Työryhmä ei ole kuitenkaan ottanut kantaa siihen, että järjestyslain mukaan myös seksuaalipalvelujen myyminen yleisellä paikalla on säädetty kielletyksi toiminnaksi. Mielestämme asian jatkovalmistelussa on pohdittava perusteellisesti ehdotettujen säännösten suhdetta järjestyslakiin.

Helsingissä 23.10.2003

Ville Punto

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry

Puheenjohtaja